

УДК 598.2

НАСЛІДКИ ВОЄНИХ ДІЙ НА ОРНІТОФАУНУ

Глинська О. М.

Тернопільський національний університет імені Володимира
Гнатюка

E-mail: glinaskaola7@gmail.com

Розв'язана росією війна в Україні принесла безліч руйнувань, смертей, спричинила масову міграцію населення як в межах держави, так і за кордон, принесла чимало екологічних проблем. Усі ці втрати, завдяки вірі та стійкості українського народу, українці намагаються подолати, проте чи можна сказати це про тварин? Вони не можуть сховатися від снарядів та вибухових хвиль в укриттях, не можуть захистити свої гнізда, змушені, через міграційний інстинкт, повертатися на території охоплені війною. Зараз ще не можливо підрахувати скільки було зруйновано гнізд, скільки загинуло птахів, проте вже зараз орнітологи фіксують міграційні зміни, котрі помножують невидимі жертви війни [1].

Птахи завжди були активними учасниками бойових дій починаючи, ще з часів правління князя Ігора, коли його дружина Ольга вирішила помститися деревлянам «...Ольга тим часом, роздаючи воям кому ото по голубові, а другим по горобцеві, звеліла [ім] кожному голубові й горобцеві прив'язати трут, обгортаючи [його] в маленькі платочки [і] ниткою прив'язуючи до всіх голубів і горобців. І звеліла Ольга, коли смерклося, воям своїм пустити голубів і горобців. Голуби ж і горобці полетіли в гнізда свої, – ті в голубники свої, а горобці під остріхи, – і тоді загорялися голубники, а од них хижі і стодоли . І не було двора, де б не горіло, і не можна було гасити, бо всі двори загорілися. І побігли люди з города, і повеліла Ольга воям своїм хватати їх...» [Нестор-літописець, 3, с.4].

У першій світовій війні також відзначилися птахи. Голуби Шер Амі та Кайзер поправу вважалися найкращими розвідниками тих часів вони проводили аерофоторозвідку. А півень Джек гучно сповіщав про наближення противника і неочікувано нападав на нього, чим дуже допомагав своєму

Охорона, моделювання та прогнозування стану навколишнього середовища

австралійському власнику [5] .

Бойові дії порушують спокій птахів, що може вплинути гніздування, виведення потомства та міграційні шляхи. У військових конфліктах ризик загибелі тварин збільшується через стрілянину та зміни в природному середовищі, що може призвести до втрат серед популяцій, втрачається велика кількість Червонокнижних видів.

Міграційні коридори птахів Азовсько-Чорноморського широтного коридору, що відзначається найвищою кількістю перелітних птахів в Україні, Поліський широтний коридор та Дніпровський меридіанний міграційний шлях, простягаючись вздовж лісової зони Полісся, північної частини Лісостепу та річок Дніпро та Десна, перетинають зону бойових дій, стають небезпечними для спокою та виживання птахів, а через обстріли – і для маршрутів [2] .

Тільки в наслідок катастрофи на Каховські ГЕС, оцінено втрати в популяціях птахів на короткий та довгий терміни. Науковці розділили види на три групи ризику: I – гніздяться на місці катастрофи (охоплює 82 види) , II – втратять біотопи для гніздування через зміни в руслі Дніпра (включає 69 видів), III – втратять біотопи для годівлі та укриття під час міграцій та зимівлі (121 вид) [6] .

Хімічне забруднення яке спричиняють обстріли, залишає в атмосфері оксиди сірки та азоту, а вони, у свою чергу, провокують кислотні дощі, змінюють рН ґрунту, знищуючи рослини. Призводять до опіків слизових оболонок дихальних шляхів тварин. У таких умовах неможливо гніздитися і очікувати на потомство.

Внаслідок забруднення ґрунтів нафтопродуктами, важкими металами, радіоактивними та хімічними речовинами знижується його родючість, підземні води забруднюються, що впливає на рослинність й біорізноманіття. Нестача продуктів живлення та руйнування ґрунтового покриву унеможлиблює поселення пернатих на цих територіях [4] .

Свійські тварини також стали жертвами війни, було знищено чи пошкоджено більше 200 сільськогосподарських угідь. На птахофабриці «Чорнобаївська» через знеструмлення

Охорона, моделювання та прогнозування стану навколишнього середовища

приміщень і відсутність можливості потрапити до птахів загинули 4 мільйони курей і близько 700 тисяч курчат. В селах тварини просто покинуті, вони голодні ходять вулицями і повільно помирають, або, розірвані російським ракетами, їхні рештки гниють, провокуючи поширення різноманітних хвороб: сальмонельоз, туберкульоз, ешерихіоз та інші.

Список літератури

1. Orr, E.N. Birds In War. Appalachian Review, [The University of North Carolina Press](#) vol. 50 no. 2, 2022. p. 106-115.
2. The 3rd International scientific and practical conference “Science and society: modern trends in a changing world” (February 19-21, 2024) MDPC Publishing, Vienna, Austria. 2024. p 330
3. Літопис руський / Пер. з давньорус. Л. Є. Махновця; Відп. ред. О. В. Мишанич. К.: Дніпро, 1989. с.591
4. Паценко А. М. Вплив воєнних дій в Україні на ґрунти. Національний авіаційний університет. 2023. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/61391> [20.03.2024]
5. Тварини – символи у світових війнах. URL: <https://www.ukrainer.net/tvaryny-symvoly/> [26.03.2024]
6. Шупова Т. В., Конякін С. М. Потенційні загрози Каховської катастрофи популяціям птахів різних екологічних груп. Агроєкологічний журнал. 2023. (№ 4) с. 41

УДК 504.4.054

ГІДРОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ РІЧКИ ІКВА КРЕМЕНЕЦЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ВЕСНІ 2023 РОКУ

Гонтарук М. В., Гуменюк Г. Б., Хоменчук В. О., Сокіл Б. Б.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені В. Гнатюка

E-mail: hontaruk@chem-bio.com.ua, gumenjuk@chem-bio.com.ua

Мала річка в Україні – природна водна артерія, що тече цілорічно або з короткочасними перервами та живиться за рахунок атмосферних опадів і підземних вод [4].